

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора
Іонової Олени Миколаївни
про дисертацію Дрокіної Аліни Сергіївни
«Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової
школи в процесі професійної підготовки», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Тема, обрана А. С. Дрокіною для дослідження, є безперечно *актуальною*, оскільки безпосередньо пов'язана з розв'язанням найважливіших завдань сучасної системи освіти України – завдань інформатизації та розбудови Нової української школи. Це вимагає від педагогічних закладів вищої освіти негайного вирішення проблеми формування інформаційної компетентності (ІК) майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки, що є найважливішим чинником здатності педагога якісно й ефективно реалізовувати завдання, визначені Державним стандартом початкової освіти (Концепція Нової української школи, Державний стандарт початкової освіти, Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці», Національна рамка кваліфікацій тощо).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого здобувачкою, і в цілому не викликає сумніву.

А. С. Дрокіна на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження. Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Слід підкреслити, що автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури, а також навчальні плани, програми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження та його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу методів наукового пошуку, які доповнюють один одний.

Обґрунтованою і логічною є *структура дисертації*, яка презентована вступом, трьома розділами, спрямованими на досягнення поставленої мети, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками. Кожний із розділів характеризується певним внеском у розвиток теорії та практики професійної освіти, зміст роботи логічний і послідовний.

Структура роботи повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Характерною рисою роботи А. С. Дрокіної є *наукова новизна* багатьох ідей, положень, пропозицій. Логіка даного дослідження вимагала від автора розкриття суті поняття «інформаційна компетентність майбутнього вчителя початкової школи» (системна якість особистості, що відображає її теоретичну та практичну здатність до використання ІКТ у процесі реалізації методик навчання здобувачів першого рівня повної загальної середньої освіти, здійснення самоосвітньої діяльності), конкретизації змісту структурних компонентів ІК і способів їх формування, обґрунтування, розробки та практичної реалізації структурно-функціональної моделі формування ІК майбутніх учителів початкової школи.

Науковим здобутком дисертантки вважаємо ґрунтовне висвітлення специфіки професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах упровадження нового Державного стандарту початкової освіти, реалізації положень Концепції Нової української школи, а саме: складність інтегрованого характеру фахової діяльності; спрямованість на врахування психологічних особливостей сучасних дітей, які народилися та навчаються в інформаційно-технологічну епоху й характеризуються невичерпними пізнавальними можливостями, максимальною готовністю до пізнання нового, безпосередністю й емоційністю, креативністю образного мислення, легкістю сприйняття й цікавістю до використання ІКТ тощо.

Дисертанткою конкретизовано зміст структурних компонентів інформаційної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, а саме:

інформаційно-когнітивного (передбачає опанування знань та вмінь із розвитку в учнів початкової школи когнітивних процесів: сприйняття, уваги, пам'яті, мислення), інформаційно-методичного (обумовлює опанування знань та вмінь із методик навчання дисциплін початкової школи засобами сучасних ІКТ), інформаційно-комп'ютерного (передбачає опанування знань та вмінь щодо опанування сучасних та перспективних ІКТ) та психолого-педагогічних професійно важливих якостей майбутніх учителів (умотивованість, уважність, аналітичність, системність, рефлексивність).

Автором обґрунтовано застосування авторського мікродидактичного комплексного методу організації засвоєння інформації майбутніми вчителями початкової школи, що трактується як детальний алгоритм дій, спрямований на контекстне навчання щодо майбутньої професійної діяльності, що передбачає засвоєння здобувачами освіти знань, навичок, умінь, педагогічного досвіду (розв'язання ситуацій, участь у дидактичних іграх та квазіпрофесійних тренінгах, виконання спеціальних вправ тощо) й, як наслідок, – формування інформаційної компетентності.

Безсумнівним досягненням автора є те, що структурно-функціональну модель формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки побудовано з урахуванням структури ІК на основі мікродидактичного комплексного методу організації засвоєння інформації майбутніми вчителями зазначеного фаху, специфіки їхньої подальшої професійної діяльності. Зазначена модель передбачає взаємозв'язок методологічно-цільового, змістово-технологічного та контрольного-результативного блоків, що знаходяться в динамічній єдності.

Не викликає заперечень обрана здобувачкою діагностично-критеріальна база дослідження, за якою здійснено оцінку рівня інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а саме: особистісний (ставлення до системного використання ІКТ у професійній діяльності; інтерес до їх застосування та уважність; потреба до опанування та аналізу ІКТ), змістовий (сформованість знань щодо когнітивного розвитку учнів початкової школи, основ

використання ІКТ у методичній діяльності вчителя початкової школи, видів і можливостей сучасних ІКТ), операційний (сформованість умінь щодо когнітивного розвитку учнів початкової школи, застосування ІКТ у методиках навчання дисциплін початкової школи та вмінь щодо опанування сучасних й перспективних ІКТ) та акмеологічний (здатність до професійної самомотивації засобами ІКТ, методичної рефлексії, методичного вдосконалення засобами ІКТ) критерії.

Слід відмітити очевидну *практичну значущість* проведеного дослідження, що полягає в розробці й упровадженні в освітній процес структурно-функціональної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи, її навчально-методичного забезпечення (авторська навчальна програма спецкурсу «Інформаційна компетентність учителя початкової школи», комплекс квазіпрофесійних тренінгів, електронні навчально-методичні ресурси), осучасненні змісту методик викладання дисциплін, що вивчаються в початковій школі, навчальних програм «Загальна педагогіка», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Робота з батьками», «Нові інформаційні технології, ТЗН та методика викладання інформатики».

Цінним є те, що матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: застосовуватися при розробленні відповідних навчальних програм, підручників, методичних посібників і рекомендацій, написанні наукових робіт здобувачами вищої педагогічної освіти, дистанційному навчанні.

Важливо, що результати дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Бердянського державного педагогічного університету.

Принадно слід відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал.

Вірогідність одержаних наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони забезпечені науковими підходами до реалізації структурно-

функціональної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, а отримані результати цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження.

Одержані А. С. Дрокіною результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних, усеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях.

Основні наукові положення та результати дослідження достатньо *повно відбито* у 25 працях, серед яких: 1 авторська навчальна програма спецкурсу; 7 статей у провідних наукових фахових виданнях України (зокрема 1 стаття – в електронному фаховому виданні); 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 16 – тези доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Виклад матеріалу в дисертаційній роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту роботи характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, уміле апелювання фактами. Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, й свідчать про професійну зрілість здобувачки, яка має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити висновки.

Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Дрокіної Аліни Сергіївни, поряд із цим вважаємо за необхідне висловити деякі *зауваження й побажання*.

1. Потребує більш чіткого формулювання й конкретизації окремі положення дослідження. Так, спостерігається певна неузгодженість відносно суті провідного поняття дисертації – інформаційної компетентності вчителя. У другому завданні зазначено: визначити суть поняття «інформаційна компетентність учителя» (с.21); у висновках – визначено суть поняття... (с.196-197). Водночас у підрозділі 1.2

Йдеться про розкриття суті поняття «інформаційна компетентність учителя» (с.52). Останнє, на нашу думку, є більш адекватним формулюванням, урахуовуючи значний інтерес науковців і широке коло досліджень, присвячених використанню ІКТ в освітньому процесі та підготовці майбутніх учителів початкової школи в контексті інформатизації освіти.

Звертаємо також увагу на те, що розкриття вище означеного поняття не відбито в науковій новизні.

2. Дисертанткою детально розкрито функції та структурні компоненти інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи (підрозділ 1.4). Разом із тим А. С. Дрокіною недостатньо уваги приділено гуманістичним, насамперед здоров'язбережувальним, аспектам діяльності вчителя, пов'язаним, зокрема, із педагогічно обґрунтованим використанням технічних навчальних засобів саме на початковому ступені навчання, нівелюванням негативних впливів (порушення зору, розвиток гіподинамії, розбалансування емоційного стану, зниження концентрації уваги тощо) та запобіганням виникнення різного роду залежностей школярів (ігроманія, залежність від комп'ютера та інших гаджетів), що стало характерним трендом сучасного технізованого світу.

3. У підрозділі 2.2 автором визначено педагогічні умови, що сприяють результативності процесу формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи. На жаль, у роботі відсутній аналіз чинників, що негативно впливають на формування цієї компетентності в умовах функціонування розробленої моделі. Бажано було б також визначити способи нейтралізації цих негативних впливів на підготовку майбутніх учителів початкової школи.

4. Дисертантка недостатньо критично проаналізовано сукупність недоліків, що гальмують упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів. Такий аналіз сприяв би деталізації й поглибленню висновків щодо впровадження розробленої структурно-функціональної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

5. Робота значно б виграла в методичному плані, якби містила конкретну добірку ефективних електронних освітніх ресурсів для Нової української школи,

що нині суттєво впливають на процес формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

6. У додатках доцільно було б диференціювати розроблені студентами засоби навчання за допомогою ІКТ за відповідними освітніми галузями початкової школи.

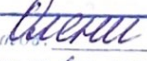
7. За результатами дисертації слід рекомендувати Дрокіній Аліні Сергіївні розробити процедуру передачі отриманого досвіду для широкого використання в закладах вищої педагогічної освіти. Це стосується й розробленого навчально-методичного забезпечення (авторська навчальна програма спецкурсу «Інформаційна компетентність учителя початкової школи», комплексу квазіпрофесійних тренінгів, електронних навчально-методичних ресурсів).

Висловлені зауваження й побажання є дискусійного характеру, принципово не знижують позитивної оцінки рецензованої роботи й засвідчують її перспективність.

Висновок: дисертація «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке за рівнем наукової новизни і практичного значення відповідає чинним вимогам МОН України пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 19.08.2015 року, Постанова Кабінету Міністрів України № 656), а її автор, Дрокіна Аліна Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики
викладання природничо-математичних
дисциплін у дошкільній, початковій
і спеціальній освіті Харківського
національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Підпис
засвідчується зав. загальною
19.06.2017

Олена ІОНОВА